

учасників, як свідок, підозрюваний, то необхідно визнати, що одноманітно застосовувати зазначені вище положення закону за аналогією на початковому етапі судочинства важко. До речі, подібної норми щодо кримінального провадження по застосуванню примусових заходів виховного характеру до неповнолітніх, які не досягли віку кримінальної відповідальності, взагалі немає.

Таким чином, відсутність належної правової регламентації надає безмежний простір для правозастосувача діяти на свій розсуд, що не завжди сприяє забезпеченню прав неповнолітніх учасників кримінального судочинства. Тому не виникає сумнівів у тому, що це питання повинно бути детально врегульовано. Вважаємо, що значну роль у цьому могло б відіграти залучення у кримінальну процесуальну діяльність на етапі перевірки інформації про кримінальне правопорушення додаткових учасників. В першу чергу йдеться про законних представників неповнолітніх і педагогів.

Водночас, позитивний ефект проведення такої перевірки, безумовно, був би досягнутий у випадку її здійснення до моменту початку кримінального провадження.

Одержано 18.10.2018

УДК 343.13(477)

Анна Василівна РОСЬ,

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального процесу та організації досудового слідства факультету № 1
Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7021-3672>

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПІДСТАВ ДО ЗАКРИТТЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Інститут закриття кримінального провадження після набрання чинності Кримінальним процесуальним кодексом України 2012 р. (далі – КПК України) зазнає повсякчасних змін. На сьогодні згідно з частиною 1 статті 284 КПК України кримінальне провадження закривається в разі, якщо: 1) встановлена відсутність події кримінального правопорушення; 2) встановлена відсутність в діянні складу кримінального правопорушення; 3) не встановлені достатні докази для доведення винуватості особи в суді і вичерпані можливості їх отримати; 4) набрав чинності закон, яким скасована кримінальна відповідальність за діяння, вчинене особою; 5) помер підозрюваний, обвинувачений, крім випадків, якщо провадження є необхідним для реабілітації померлого; 6) існує вирок по тому самому обвинуваченню, що набрав законної сили, або постановлена ухвала суду про закриття кримінального провадження по тому самому обвинуваченню; 7) потерпілий, а у випадках, передбачених КПК України, його представник відмовився від обвинувачення у кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення; 8) стосовно кримінального правопорушення, щодо якого не отримано згоди держави, яка видала особу; 9) стосовно податкових зобов'язань особи, яка вчинила дії, передбачені статтею 212 Кримінального кодексу України, досягнутий податковий компроміс відповідно до підрозділу 9² розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України; 10) існує нескасована постанова слідчого, прокурора про закриття кримінального провадження з підстав, передбачених пунктами 1, 2, 4, 9 частини 1 статті 284 КПК України, у кримінальному провадженні щодо того самого діяння, що розслідувалося із дотриманням вимог щодо підслідності; 11) після повідомлення особі про підозру закінчився строк досудового розслідування, визначений статтею 219 КПК України, крім випадку повідомлення особі про підозру у вчиненні тяжкого чи особливо тяжкого злочину проти життя та здоров'я особи.

Слідчий, прокурор зобов'язані закрити кримінальне провадження також у разі, коли строк досудового розслідування, визначений статтею 219 КПК України, закінчився та жодній особі не було повідомлено про підозру.

Також відповідно до частини 2 статті 284 КПК України кримінальне провадження закривається судом: 1) у зв'язку зі звільненням особи від кримінальної відповідальності; 2) якщо прокурор відмовився від підтримання обвинувачення, за винятком випадків, передбачених КПК України; 3) досягнуто податковий компроміс у справах про кримінальні правопорушення, передбачені статтею 212 Кримінального кодексу України, відповідно до підрозділу 9² розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України.

Провадження щодо юридичної особи підлягає закриттю у разі встановлення відсутності підстав для застосування до неї заходів кримінально-правового характеру, закриття кримінального провадження чи ухвалення виправдувального вироку щодо уповноваженої особи юридичної особи (частина 3 статті 284 КПК України).

Можливість закриття кримінального провадження передбачається також іншими нормами КПК України. Але й перелік усіх підстав, які містяться у КПК України, не є вичерпним [1, с. 201]. До того ж, особливістю правового регулювання умов закриття кримінального провадження є те, що вони передбачені не тільки в КПК України, але і в інших законах, включаючи Конституцію України [2, с. 123–125]. Тож, ми не погоджуємося з авторами [3, с. 25–26], які говорять про вичерпність підстав до закриття кримінального провадження, визначених статтею 284 КПК України.

При цьому звертає на себе увагу недосконалість законодавчої техніки та неузгодженість окремих законів, якими вносяться відповідні зміни до КПК України. Так, зокрема, внесення змін до КПК України Законом № 2147-VIII від 03.10.2017 р. [4] та Законом № 2213-VIII від 16.11.2017 р. [5] обумовило наявність в частині 1 статті 284 КПК України двох пунктів 10. Відтак, постає, в тому числі, й суто практичне питання, а саме, яким чином слід розмежовувати ці два пункти, здійснюючи відповідне посилання на один з них у постанові про закриття кримінального провадження. Поки що єдиним і логічним вирішенням цієї «колізії» може бути лише посилання на конкретний пункт 10 частині 1 статті 284 КПК України із зазначенням у процесуальному рішенні змісту цього пункту. Проте це питання потребує якнайшвидшого вирішення законодавцем шляхом внесення відповідних змін до частині 1 статті 284 КПК України. Наприклад, можна змінити один з пунктів 10 частині 1 статті 284 КПК України на «10¹» або «11». Однак, враховуючи те, що останній за послідовністю розташування в частині 1 статті 284 КПК України пункт 10 було запроваджено за часом раніше, ніж розташований вище за нього інший пункт 10 частині 1 статті 284 КПК України, більш логічними, до того ж такими, що не порушуватимуть послідовність розташування в частині 1 статті 284 КПК України відповідних пунктів, видаються такі зміни до частині 1 статті 284 КПК України, згідно з якими розташований вище пункт 10 (існує нескасована постанова слідчого, прокурора про закриття кримінального провадження з підстав, передбачених пунктами 1, 2, 4, 9 цієї частини, у кримінальному провадженні щодо того самого діяння, що розслідувалося із дотриманням вимог щодо підслідності) буде замінений на пункт «9¹».

Одним з дискусійних питань, яке постало у зв'язку зі змінами, внесеними до статті 284 КПК України Законом № 2147-VIII від 03.10.2017 р., та не знаходить однастайності думок ані серед науковців, ані серед практичних працівників, є питання фактичної заміни в певних випадках строків давності настання кримінальної відповідальності строками досудового розслідування. Оскільки однією з підстав до закриття кримінального провадження, визначених частиною 1 статті 284 КПК України, є така, як: після повідомлення особі про підозру закінчився строк досудового розслідування, визначений статтею 219 КПК України, крім випадку повідомлення особі про підозру у вчиненні тяжкого чи особливо тяжкого злочину проти життя та здоров'я особи. Також відповідно до частини 1 статті 284 КПК України слідчий, прокурор зобов'язані закрити кримінальне провадження у разі, коли строк досудового розслідування, визначений статтею 219 КПК України, закінчився та жодній особі не було повідомлено про підозру. Відтак, якщо в такому кримінальному провадженні закінчився або не продовжено строк досудового розслідування, провадження підлягає закриттю. Навряд чи з таким перебігом подій можна погодитися, не зважаючи на викладену у статті 284 КПК України позицію законодавця. Тож, це питання потребує подальших ґрунтовних наукових досліджень і відповідного обговорення на конференції.

Список бібліографічних посилань: 1. Рось Г. В. Особливості правового регулювання підстав до закриття кримінального провадження. *Форум права*. 2015. № 3. С. 200–204. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2015_3_36.pdf (дата звернення: 18.10.2018). 2. Рось Г. В. Деякі питання правового регулювання підстав до закриття кримінального провадження // Актуальні питання досудового розслідування та сучасні тенденції розвитку криміналістики : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 5 груд. 2014 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2014. С. 123–125. 3. Ляш А. О., Благодир С. М. Закриття кримінального провадження за новим КПК України: деякі питання. *Адвокат*. 2013. № 1 (48). С. 25–28. 4. Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів : закон України від 03.10.2017 № 2147-VIII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2147a-19> (дата звернення: 18.10.2018). 5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо забезпечення дотримання прав учасників кримінального провадження та інших осіб правоохоронними органами під час здійснення досудового розслідування : закон України від 16.11.2017 № 2213-VIII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2213-19> (дата звернення: 18.10.2018).

Одержано: 19.10.2018

УДК 343.98

Ігор Миколайович РЯБІНІН,

головний судовий експерт відділу вибухо-технічних та пожежно-технічних досліджень Харківського науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України

ОСОБЛИВОСТІ СУДОВОЇ ПОЖЕЖНО-ТЕХНІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Судова пожежно-технічна експертиза (СПТЕ) базується на знаннях у сфері: фізики та хімії горіння; термодинаміки та теплопередачі; електротехніки; матеріалознавства; законодавства щодо вимог пожежної безпеки; особливостей гасіння пожеж та ін. Основними завданнями СПТЕ є: встановлення первинного вогнища пожежі (осередку пожежі); встановлення джерела запалювання; визначення механізму виникнення неконтрольованого горіння (пожежі); визначення комплексу причин та обставин, що обумовили розвиток пожежі; встановлення технічної причини пожежі тощо. Предметом СПТЕ є: дослідження процесу утворення горючого середовища; дослідження умов та обставин виникнення у горючому середовищі або внесення в нього джерела запалювання; дослідження поширення горіння та його відображення в слідах термічного впливу; дослідження ступеню реалізації на об'єкті вимог нормативно-законодавчих актів у сфері пожежної безпеки; дослідження причинно-наслідкового зв'язку між недотриманням вимог пожежної безпеки (ПБ) та технічною причиною виникнення пожежі. Об'єктами СПТЕ є: вогнище пожежі (місце пожежі) та предмети речової обстановки зі слідами термічного впливу та продуктів горіння; матеріальні носії інформації із даними щодо обставин виникнення і розвитку пожежі (матеріали справи про пожежу). Відповідно до предмета та об'єкта дослідження СПТЕ може бути умовно поділена на: експертизу обставин виникнення та поширення пожежі; експертизу протипожежного стану об'єкта; експертизу відповідності дій аварійно-рятувальних підрозділів при гасінні пожежі вимогам нормативних документів.

Першою особливістю дослідження СПТЕ, що впливає як на часові витрати, так і на якість її проведення, є певна специфіка об'єктів дослідження. У багатьох випадках єдиною інформаційною базою СПТЕ є не натурний об'єкт (місце пожежі), а надані на дослідження документи про пожежу. Як правило, такі експертизи призначаються через деякий час після початку розслідування події. Друга особливість дослідження СПТЕ – повнота і якість наданої інформації. До інформаційних матеріалів, у яких містяться вихідні дані для виконання